

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในระหว่างที่ผ่านมามีภาพรวมของการเคลื่อนไหวทางด้านนโยบายการค้าระหว่างประเทศ กล่าวได้ว่ามีแนวโน้มเข้าหาการค้าไม่เสรีมากขึ้นเรื่อยๆ ประเทศต่างๆ ล้วนหันไม่พ้นการใช้ นโยบายเก็บภาษีขาเข้าและวางกฎเกณฑ์ข้อจำกัดเพื่อควบคุมการค้า แต่ในเวลาเดียวกัน ประเทศ เหล่านี้ก็ยังตระหนักถึงผลดีของการค้าเสรีอยู่ แต่เนื่องจากการค้าเสรีสำหรับทุกประเทศทั่วโลกเป็น สิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก ฉะนั้นจึงมีบางประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกันหัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจ และพยายามจัดอุปสรรคทางด้านภาษีศุลกากร รวมทั้งข้อกีด ขวางต่างๆ ให้หมดไป พร้อมกับหาช่องทางขยายการค้าระหว่างประเทศภายในกลุ่มให้กว้างขวาง ยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ประเทศสมาชิกสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็วเนื่องจากภาวะตลาด ขยายกว้างยิ่งขึ้น เนื่องจากการรวมตลาดของบรรดาประเทศสมาชิกเข้าเป็นตลาดเดียวกัน (วัน รักษ์, 2527: 115)

ท่ามกลางภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่กำลังเกิดขึ้น และมีแนวโน้มที่อาจถูกกระทบกระเทือนจากการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยภายใต้ความตกลง ทัวไปว่าด้วยการค้าและภาษีศุลกากร (The General Agreement on Trade and Tariff: GATT) การ รวมกลุ่มการค้าที่แน่นแฟ้นขึ้นของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC) เป็นยุโรปตลาดเดียว และสหภาพยุโรป ทั้งยังได้ขยายขอบเขตไปร่วมเป็นเขตการค้าเสรีกับสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (EFTA) การขยายตัวของความตกลงการค้าเสรีสหรัฐอเมริกา-แคนาดา ไปสู่ความตกลงเขตการค้า เสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) การจัดตั้งกลุ่มทางเศรษฐกิจและพัฒนาให้เกิดความเป็นปึกแผ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน จึง เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอันหนึ่งที่จะตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันดังกล่าว (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย [TDRI], 2539: 1)

ด้วยเหตุดังกล่าว ประเทศต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์จึงได้ร่วมกันขยายความร่วมมือทาง เศรษฐกิจภายในกลุ่มประเทศสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) ซึ่งก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ.2510 ให้มากขึ้น โดยการ จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรืออาฟต้า (Asean Free Trade Area: AFTA) ขึ้นในปีพ.ศ.2535 อาฟต้าประกอบด้วยประเทศสมาชิกดั้งเดิมในกลุ่มอาเซียน ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บรูไน และไทย ต่อมาสมาชิกเพิ่มขึ้นใหม่อีก 4 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ลาว พม่า และ กัมพูชา โดยกลไกสำคัญของการบรรลุการเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้แก่ มาตรการอัตรา ภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (The Common Effective Preferential Tariff Scheme:CEPT) มาตรการนี้มีเป้าหมายที่จะทำให้อัตราภาษีศุลกากรสินค้าทุกรายการที่มีการ ค้าขายกันระหว่างประเทศสมาชิกลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 10 ปี นับจากวันที่ 1 มกราคม 2536 แล้วลดให้เหลือร้อยละ 0 ภายในปีพ.ศ.2553-2558 ขึ้นอยู่กับว่าเป็นสมาชิกเดิมหรือสมาชิกใหม่ รวมทั้งจะต้องค่อยๆ ทดลองและเลิกเครื่องกีดขวางทางการค้าต่างๆ ที่มีใช้ภาษีให้หมดไปอีกด้วย ในขณะที่สินค้าจากประเทศนอกกลุ่มยังคงเผชิญกับภาษีนำเข้าในอัตราปกติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ทำให้ประเทศอาเซียนสามารถรักษาหรือเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และ ดึงดูดความสนใจลงทุนจากต่างประเทศให้คงอยู่และเพิ่มพูนขึ้นในอาเซียน อีกทั้งยังช่วยขยายตลาด ภายในอาเซียนให้กว้างขวางขึ้นสำหรับสินค้าทุกระดับตั้งแต่วัตถุดิบไปจนถึงสินค้าสำเร็จรูปเพื่อ การอุปโภคและการบริโภค

ในปัจจุบันอาฟต้าเป็นกลุ่มเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่มีประชากรรวมกันถึงประมาณ 500 ล้าน คน (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2547) และถือได้ว่าเป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่มีความสำคัญกับไทย อย่างมาก ทางด้านการค้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกของอาฟตาด้านนี้ตั้งแต่เริ่มใช้มาตรการ CEPT ในปีพ.ศ.2536 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ (ตารางที่1) คือ จากมูลค่าการค้าซึ่งประกอบด้วย มูลค่าส่งออกและมูลค่านำเข้ารวมกันมีค่าเท่ากับ 316,592 ล้านบาท ในปีพ.ศ.2536 เพิ่มขึ้นเป็น 1,206,871.80 ล้านบาท ในปีพ.ศ.2546 หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 15.76 ต่อปี ในขณะที่มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับประเทศนอกกลุ่มมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 11.72 ต่อปี ส่งผลให้สัดส่วนของมูลค่าการค้าของไทยกับประเทศสมาชิกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และ สัดส่วนของมูลค่าการค้าของไทยกับประเทศนอกกลุ่มลดลง โดยสัดส่วนของมูลค่าการส่งออก สินค้าของไทยไปยังประเทศสมาชิกและสัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากประเทศ สมาชิกเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 0.23 และร้อยละ 0.44 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 2) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ภายหลังจากการดำเนินการตามมาตรการ CEPT ในปีพ.ศ.2536 ไทยหันมานำเข้าสินค้าจากประเทศ สมาชิกในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น และเพิ่มขึ้นมากกว่าสัดส่วนการส่งออกไปยังประเทศสมาชิกที่เพิ่มขึ้น เช่นกันอยู่ถึงประมาณ 2 เท่า

เมื่อพิจารณาในด้านการนำเข้าสินค้าของไทย ปัจจุบันกลุ่มประเทศในอาฟต้าได้กลายมาเป็นแหล่งนำเข้าสินค้าที่สำคัญของไทย มูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากประเทศสมาชิกได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 150,643.50 ล้านบาท ในปีพ.ศ.2536 เป็น 521,924.10 ล้านบาท ในปีพ.ศ.2546 (ตารางที่ 2) หรือเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าตัวนับตั้งแต่เริ่มดำเนินการตามแผน CEPT รวมเป็นระยะเวลา 11 ปี โดยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 13.11 ต่อปี (ตารางที่ 2) ในขณะที่อัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากประเทศนอกกลุ่มสมาชิกมีค่าที่ต่ำกว่า คือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 10.84 ต่อปี สัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากประเทศสมาชิกจึงมีค่าเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.87 ในปีพ.ศ.2536 เป็นร้อยละ 16.63 ในปีพ.ศ. 2546 (ตารางที่ 2) ในขณะที่สัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากประเทศนอกกลุ่มสมาชิกมีค่าลดลงจากร้อยละ 87.13 ในปีพ.ศ.2536 เป็นร้อยละ 83.37 ในปีพ.ศ.2546 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าภายหลังจากการดำเนินการตามมาตรการ CEPT แล้ว การนำเข้าจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่น่าจะเป็นผลเสีย ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ไทยหันมาเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ากับอาเซียนนับตั้งแต่ปีพ.ศ.2536 เป็นต้นมา (ตารางที่ 1) ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อพิจารณาโครงสร้างการนำเข้าสินค้าของไทยจากประเทศสมาชิกของอาฟต้า จะพบว่า ประมาณร้อยละ 71 ของการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของไทยจากประเทศสมาชิกของอาฟต้า จะเป็นสินค้าประเภททุนและสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป (ตารางที่ 3) ซึ่งเรานำมาใช้เป็นปัจจัยการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังประเทศทั้งในกลุ่มสมาชิกของอาฟต้าและประเทศอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น เป็นต้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2547) การลดอัตราภาษีศุลกากรของไทยตามมาตรการ CEPT โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดภาษีสินค้าประเภทที่นำเข้ามาเพื่อใช้เป็นปัจจัยในการผลิต จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าลดลง และส่งผลให้ผู้ผลิตของไทยมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น จนสามารถแข่งขันทั้งในตลาดโลกและตลาดในประเทศได้ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาตั้งฐานการผลิตภายในประเทศ ดังนั้น การพิจารณาผลกระทบของการดำเนินการลดภาษีตามมาตรการ CEPT ในด้านการนำเข้า จึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการพิจารณาในด้านการส่งออก

ผลกระทบของการจัดตั้งอาฟต้าที่จะมีต่อสินค้าแต่ละรายการย่อมแตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่า ในความเป็นจริงแล้วการเข้าร่วมกลุ่มเศรษฐกิจอาฟตานี้ จะมีผลต่อการขยายตัวทางการค้าในด้านการนำเข้าสินค้าแต่ละรายการที่ดำเนินการลดภาษีศุลกากรตามมาตรการ CEPT มากหรือน้อยเพียงใด และการที่ไทยหันไปนำเข้าสินค้าจากประเทศสมาชิกภายในกลุ่มด้วยกันมากขึ้นนั้น สินค้ารายการใดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุทธิต่อไทย และสินค้ารายการใดที่ก่อให้เกิดผลเสียสุทธิต่อไทย เนื่องจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดได้ทั้งผลดีและผลเสีย ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนว

ตารางที่ 1 มูลค่าการค้าและดุลการค้าของไทย

ปี	มูลค่าการค้า (ล้านบาท)		อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)		สัดส่วน (ร้อยละ)		ดุลการค้า (ล้านบาท)	
	นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก	นำเข้า	ส่งออก
2531	113,631.70	803,052.40	-	-	12.40	87.60	-15,813.50	-93,731.00
2532	149,291.20	1,029,702.60	31.38	28.22	12.66	87.34	-24,913.80	-121,450.00
2533	181,861.60	1,260,932.50	21.82	22.46	12.60	87.40	-41,235.60	-221,933.30
2534	218,878.00	1,465,978.80	20.35	16.26	12.99	87.01	-38,801.40	-195,157.80
2535	254,574.10	1,603,313.90	16.31	9.37	13.70	86.30	-27,450.70	-181,150.70
2536	316,592.00	1,795,117.00	24.36	11.96	14.99	85.01	15,305.00	-245,288.80
2537	414,546.90	2,092,315.07	30.94	16.56	16.54	83.46	39,099.50	-270,758.27
2538	540,641.70	2,629,259.72	30.42	25.66	17.06	82.94	70,678.50	-427,959.68
2539	550,066.60	2,693,797.91	1.74	2.45	16.96	83.04	60,992.40	-482,778.25
2540	638,040.10	3,092,908.40	15.99	14.82	17.10	82.90	142,780.30	-260,358.00
2541	675,540.60	3,346,615.20	5.88	8.20	16.80	83.20	142,387.20	331,635.80
2542	713,999.20	3,407,640.10	5.69	1.82	17.32	82.68	109,279.40	197,578.70
2543	952,135.30	4,310,062.60	33.35	26.48	18.09	81.91	121,684.10	152,247.60
2544	1,003,732.20	4,633,317.80	5.42	7.50	17.81	82.19	111,870.00	20,487.80
2545	1,049,406.80	4,649,374.80	4.55	0.35	18.41	81.59	114,853.80	34,247.40
2546	1,206,871.80	5,257,066.50	15.01	13.07	18.67	81.33	163,023.60	25,067.10

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2547)

ตารางที่ 2 มูลค่าการส่งออก และมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทย

ปี	การส่งออก						การนำเข้า					
	มูลค่า (ล้านบาท)			อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)			มูลค่า (ล้านบาท)			อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)		
	อาฟต้า	นอกอาฟต้า	รวม	อาฟต้า	นอกอาฟต้า	รวม	อาฟต้า	นอกอาฟต้า	รวม	อาฟต้า	นอกอาฟต้า	รวม
2531	48,909.10	354,660.70	403,569.80	-	-	12.12	64,722.60	448,391.70	513,114.30	-	12.61	87.39
2532	62,188.70	454,126.30	516,315.00	27.15	28.05	12.04	87,102.50	575,576.30	662,678.80	34.58	28.36	86.86
2533	70,313.00	519,499.60	589,812.60	13.06	14.40	11.92	111,548.60	741,432.90	852,981.50	28.07	28.82	86.92
2534	90,038.30	635,410.50	725,448.80	28.05	22.31	12.41	128,839.70	830,568.30	959,408.00	15.50	12.02	86.57
2535	113,561.70	711,081.60	824,643.30	26.13	11.91	13.77	141,012.40	892,232.30	1,033,244.70	9.45	7.42	86.35
2536	165,948.50	774,914.10	940,862.60	46.13	8.98	17.64	150,643.50	1,020,202.90	1,170,846.40	6.83	14.34	87.13
2537	226,823.20	910,778.40	1,137,601.60	36.68	17.53	19.94	187,723.70	1,181,536.67	1,369,260.37	24.61	15.81	86.29
2538	305,660.10	1,100,650.02	1,406,310.12	34.76	20.85	21.73	234,981.60	1,528,609.70	1,763,591.30	25.17	29.37	86.68
2539	305,529.50	1,105,509.83	1,411,039.33	-0.04	0.44	21.65	244,537.10	1,588,288.08	1,832,825.18	4.07	3.90	86.66
2540	390,410.20	1,416,275.20	1,806,685.40	27.78	28.11	21.61	247,629.90	1,676,633.20	1,924,263.10	1.26	5.56	87.13
2541	408,963.90	1,839,125.50	2,248,089.40	4.75	29.86	18.19	266,576.70	1,507,489.70	1,774,066.40	7.65	-10.09	84.97
2542	411,639.30	1,802,609.40	2,214,248.70	0.65	-1.99	18.59	302,359.90	1,605,030.70	1,907,390.60	13.42	6.47	84.15
2543	536,909.70	2,231,155.10	2,768,064.80	30.43	23.77	19.40	415,225.60	2,078,907.50	2,494,133.10	37.33	29.52	83.35
2544	557,801.10	2,326,902.80	2,884,703.90	3.89	4.29	19.34	445,931.10	2,306,415.00	2,752,346.10	7.39	10.94	83.80
2545	582,130.30	2,341,811.10	2,923,941.40	4.36	0.64	19.91	467,276.50	2,307,563.70	2,774,840.20	4.79	0.05	83.16
2546	684,947.70	2,641,066.80	3,326,014.50	17.66	12.78	20.59	521,924.10	2,615,999.70	3,137,923.80	11.69	13.37	83.37

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2547)

ตารางที่ 3 โครงสร้างสินค้านำเข้าของประเทศไทยจากสมาชิกอาเซียน

ปี	มูลค่าการนำเข้า (ล้านบาท)						สัดส่วน (ร้อยละ)						
	เชื้อเพลิง	ทุน	วัตถุดิบและ กึ่งสำเร็จรูป	อุปโภค บริโภค	ยานพาหนะ และอุปกรณ์	อาวุธ ยุทโธ ปกรณ์	รวม	เชื้อเพลิง	ทุน	วัตถุดิบ และกึ่ง สำเร็จรูป	อุปโภค บริโภค	ยานพาหนะ และอุปกรณ์	อาวุธ ยุทโธ ปกรณ์
2531	23,409.20	16,183.30	22,447.20	1,734.30	129.90	818.70	64,722.60	36.17	25.00	34.68	2.68	0.20	1.26
2532	32,688.90	15,706.90	33,748.20	2,354.10	420.50	2,183.80	87,102.50	37.53	18.03	38.75	2.70	0.48	2.51
2533	47,470.20	17,730.30	40,637.70	3,431.20	445.40	1,833.80	111,548.60	42.56	15.89	36.43	3.08	0.40	1.64
2534	53,592.50	23,403.20	45,223.00	4,668.20	349.10	1,603.70	128,839.70	41.60	18.16	35.10	3.62	0.27	1.24
2535	44,034.80	30,753.40	55,858.00	7,147.40	591.00	2,627.80	141,012.40	31.23	21.81	39.61	5.07	0.42	1.86
2536	46,619.00	30,223.40	58,842.50	8,763.00	1,209.80	4,985.90	150,643.50	30.95	20.06	39.06	5.82	0.80	3.31
2537	49,380.30	49,660.80	74,718.30	10,955.00	1,606.60	1,402.80	187,723.70	26.30	26.45	39.80	5.84	0.86	0.75
2538	57,383.40	63,534.80	97,276.00	13,420.20	2,220.70	1,146.40	234,981.60	24.42	27.04	41.40	5.71	0.95	0.49
2539	55,939.20	72,830.00	96,440.60	15,050.70	2,415.70	1,860.90	244,537.10	22.88	29.78	39.44	6.15	0.99	0.76
2540	32,584.30	83,935.20	109,169.80	18,079.40	2,470.00	1,391.40	247,629.90	13.16	33.90	44.09	7.30	1.00	0.56
2541	19,626.90	88,353.30	123,929.00	32,005.30	887.50	1,774.60	266,576.70	7.36	33.14	46.49	12.01	0.33	0.67
2542	30,042.00	84,319.30	141,308.90	41,235.90	4,025.10	1,428.60	302,359.90	9.94	27.89	46.74	13.64	1.33	0.47
2543	62,150.10	125,523.40	189,360.90	31,023.00	6,176.80	991.30	415,225.60	14.97	30.23	45.60	7.47	1.49	0.24
2544	82,095.50	119,750.40	203,222.60	31,903.90	7,903.60	1,055.20	445,931.10	18.41	26.85	45.57	7.15	1.77	0.24
2545	88,821.30	122,273.30	206,908.00	34,247.20	12,668.20	2,358.30	467,276.50	19.01	26.17	44.28	7.33	2.71	0.50
2546	85,973.20	146,214.30	229,248.30	34,689.50	23,486.40	2,312.40	521,924.10	16.47	28.01	43.92	6.65	4.50	0.44

ที่มา: กรมการค้าระหว่างประเทศ (2547)

ทางในการปรับปรุงแก้ไขนโยบายทางการค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายสินค้าที่ก่อให้เกิดผลเสียสุทธิ เพื่อจัดผลเสียดังกล่าวให้หมดไป เพื่อให้ไทยได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาฟต้า

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาผลกระทบของมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (The Common Effective Preferential Tariff: CEPT) ที่มีต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการลดอัตราภาษีศุลกากรภายใต้มาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากัน ที่มีต่อการขยายตัวของการนำเข้าสินค้าของไทยจากเขตการค้าเสรีอาเซียน ทั้งในกรณีที่ไทยเป็นประเทศผู้นำเข้ารายเล็ก และในกรณีที่ไทยเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการลดอัตราภาษีศุลกากรภายใต้มาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากัน ที่มีต่อการสร้างปริมาณการค้า (Trade creation) และการหันเหทิศทางการค้า (Trade diversion) รวมทั้งผลต่อสวัสดิการสุทธิที่ไทยจะได้รับจากสินค้าแต่ละรายการ ทั้งในกรณีที่ไทยเป็นประเทศผู้นำเข้ารายเล็ก และในกรณีที่ไทยเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงสาระสำคัญของเขตการค้าเสรีอาเซียน ตลอดจนมาตรการทางภาษีตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (CEPT) ที่จะส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน รวมทั้งการสร้างปริมาณการค้า การหันเหทิศทางการค้า และผลสวัสดิการสุทธิของไทยเนื่องจากการดำเนินงานตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันในสินค้าแต่ละรายการ ทั้งในกรณีที่ไทยเป็นประเทศผู้นำเข้ารายเล็ก และในกรณีที่ไทยเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขนโยบายทางการค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายสินค้าที่ก่อให้เกิดผลเสียสุทธิ เพื่อจัดผลเสียดังกล่าวให้หมดไป เพื่อให้ไทยได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาฟต้า

ขอบเขตของการศึกษา

1. ประเภทของสินค้าที่ทำการวิจัย เลือกจากสินค้านำเข้าของไทยจากประเทศสมาชิกของเขตการค้าเสรีอาเซียนตามหมวดสินค้าในระบบฮาร์โมนไนซ์ (Harmonized System: HS) ในระดับ 10 digits ที่มีมูลค่านำเข้าเฉลี่ยสูงสุด 15 อันดับแรกในช่วงปีพ.ศ.2538–2546 และมีการปรับลดภาษีตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากัน (CEPT) ซึ่งคิดเป็นค่าประมาณร้อยละ 16 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของไทยจากประเทศสมาชิก ทั้งนี้เนื่องจากสินค้าที่มีมูลค่านำเข้าสูงน่าจะแสดงผลกระทบของการลดภาษีศุลกากรได้ชัดเจนมากกว่าสินค้าที่มีมูลค่านำเข้าต่ำ และสำหรับประเทศที่เลือกศึกษาจะเลือกจากประเทศสมาชิกที่ไทยมีการนำเข้าสินค้านั้นๆ สูงสุด 3 อันดับแรกในช่วงเวลาเดียวกัน แต่เนื่องจากมูลค่าการนำเข้าของไทยจากบางประเทศมีมูลค่าน้อยมาก และในบางปีไม่มีการนำเข้าเลย สินค้าส่วนใหญ่จึงมีประเทศที่เลือกมาศึกษาเพียง 2 ประเทศ มีสินค้าเพียง 4 รายการเท่านั้นที่มีครบทั้ง 3 ประเทศ คือ สินค้ารหัส 3926900904, 8482100006, 8529902009 และ 8708990006 และมีสินค้าอีก 2 รายการที่มีเพียงประเทศเดียว คือ สินค้ารหัส 4811900002 และ 8540110008 ทั้งนี้สัดส่วนของมูลค่านำเข้าสินค้าแต่ละรายการที่ใช้ในการศึกษาต่อมูลค่าการนำเข้าสินค้านั้นๆ จากประเทศสมาชิก มีค่าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวได้แสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 รายการสินค้าจำนวน 15 รายการที่เลือกมาศึกษาในครั้งนี้

รหัสสินค้า	รายการสินค้า	ประเทศที่นำมาวิจัย	สัดส่วน (ร้อยละ)
3926900904	ของอื่นๆ ทำด้วยพลาสติก	สิงคโปร์, มาเลเซีย, ฟิลิปปินส์	95.80
4811900002	กระดาษ กระดาษแข็ง เซลลูโลสเวดจ์ และแผ่นเยื่อของเส้นใยเซลลูโลสอื่นๆ	สิงคโปร์	98.95
7326900001	ของอื่นๆ ทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้า	สิงคโปร์, มาเลเซีย	91.70
7616999000	ของอื่นๆ ทำด้วยอลูมิเนียม	สิงคโปร์, มาเลเซีย	95.25
8414300004	เครื่องอัดชนิดที่ใช้ในเครื่องทำความเย็น	สิงคโปร์, มาเลเซีย	86.46

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รหัสสินค้า	รายการสินค้า	ประเทศที่นำมาวิจัย	สัดส่วน (ร้อยละ)
8482100006	บอลล์เบริง	สิงคโปร์, มาเลเซีย, อินโดนีเซีย	99.41
8504500007	ตัวเหนี่ยวนำไฟฟ้าอื่นๆ	สิงคโปร์, มาเลเซีย	92.60
8522900008	ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบอื่นๆ ของเครื่องอุปกรณ์สำหรับบันทึกเสียง หรือถอดเสียง	สิงคโปร์, มาเลเซีย	84.28
8524990000	สื่อบันทึกอื่นๆ ที่ได้บันทึกเสียง หรือ ปรากฏการณ์อื่นๆ ด้วยวิธีที่คล้ายกันกับ แผ่นบันทึก และเทป รวมถึงแม่แบบและ ต้นแบบสำหรับการผลิตแผ่นบันทึก	สิงคโปร์, มาเลเซีย	98.19
8529902009	ส่วนประกอบอื่นๆ ที่เหมาะสำหรับใช้ กับเครื่องรับวิทยุกระจายเสียง หรือ เครื่องรับโทรทัศน์	สิงคโปร์, มาเลเซีย, อินโดนีเซีย	95.29
8534000004	วงจรพิมพ์	สิงคโปร์, มาเลเซีย	85.21
8536900905	เครื่องอุปกรณ์อื่นๆ สำหรับตัดต่อหรือ ป้องกันวงจรไฟฟ้าหรือสำหรับต่อกับ วงจรไฟฟ้าหรือต่อภายในวงจรไฟฟ้า	สิงคโปร์, ฟิลิปปินส์	88.60
8540110008	หลอดภาพสีแคโทดเรย์ของเครื่องรับ โทรทัศน์	มาเลเซีย	80.85

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รหัสสินค้า	รายการสินค้า	ประเทศที่นำมาวิจัย	สัดส่วน (ร้อยละ)
8544590004	ตัวนำไฟฟ้าอื่นๆ ที่ไม่มีคอนเนกเตอร์ สำหรับใช้กับแรงดันไฟฟ้าเกิน 80 โวลต์ แต่ไม่เกิน 1,000 โวลต์	สิงคโปร์, มาเลเซีย	92.53
8708990006	ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบ อื่นๆ ของยานยนต์ตามประเภทที่ 87.01 ถึง 87.05	มาเลเซีย, ฟิลิปปินส์, อินโดนีเซีย	99.15

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2547)

2. ในการประมาณการอุปสงค์นำเข้าสินค้าของไทยจากประเทศสมาชิกของเขตการค้าเสรีอาเซียน จะใช้ข้อมูลทศนิยมรายไตรมาสในช่วงปีพ.ศ.2538–2546 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สินค้าที่เลือกศึกษามีการดำเนินการตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียนแล้ว

3. ในการคำนวณการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าและการคำนวณการสร้างปริมาณการค้าและการหันเหทิศทางการค้าของไทย จะแบ่งเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ไทยเป็นประเทศผู้นำเข้ารายเล็ก และกรณีที่ไทยเป็นประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ โดยในกรณีนี้จะสมมติให้ไทยกับประเทศผู้ส่งออก รับภาระภาษีไปฝ่ายละครึ่ง

4. ในการคำนวณการขยายตัวของมูลค่านำเข้า จะใช้ข้อมูลการนำเข้าที่แท้จริงเฉลี่ยของปี พ.ศ.2535-2537 เป็นปีฐานในการคำนวณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนของมูลค่าการนำเข้าในช่วงก่อนการดำเนินการตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน ที่มีความลำเอียงของข้อมูลลดลง เนื่องจากสินค้าที่ศึกษาเริ่มมีการลดภาษีในปีพ.ศ.2538

5. ในการคำนวณการสร้างปริมาณการค้าและการหันเหทิศทางการค้าของไทยเนื่องจากการรวมกลุ่มเขตการค้าเสรีอาเซียน จะใช้ข้อมูลทศนิยมรายปี ดังนี้

ก่อนการรวมกลุ่มเขตการค้าเสรีอาเซียนจะใช้ข้อมูลที่แท้จริงเฉลี่ยในปีพ.ศ.2535-2537 เป็นปีฐานในการคำนวณ เพื่อให้ได้ข้อมูลปีฐานซึ่งเป็นข้อมูลก่อนการดำเนินการตามมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียนในปีพ.ศ.2538 ที่มีความทันสมัยและมีความลำเอียงของข้อมูลลดลง

หลังการรวมกลุ่มเขตการค้าเสรีอาเซียนจะใช้ข้อมูลที่แท้จริงเฉลี่ยในปีพ.ศ.2535-2537 ซึ่งเป็นข้อมูลก่อนการรวมกลุ่มเป็นปีฐาน แทนการใช้ข้อมูลหลังการรวมกลุ่มเป็นปีฐาน เนื่องจากมีข้อจำกัดในวิธีการศึกษาที่ราคานำเข้าหลังการรวมกลุ่มต้องมีค่าน้อยกว่าก่อนการรวมกลุ่ม แต่ในความเป็นจริงแล้วมีสินค้าหลายรายการที่ราคานำเข้าหลังการรวมกลุ่มกลับมีค่ามากกว่าก่อนการรวมกลุ่ม ทั้งนี้เพราะยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายปัจจัยที่มีผลต่อราคานำเข้า เช่น ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และความแตกต่างของสินค้าที่อยู่ในรหัสฮาร์โมนีส์เดียวกัน เป็นต้น

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สารสำคัญของเขตการค้าเสรีอาเซียน ผลกระทบของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน ที่มีต่อไทย และภาวะทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียน รวบรวมจาก กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กรมศุลกากร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย รายงานการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความต่างๆ ทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชน
2. สถิติการค้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน และรายได้ประชาชาติ (GDP) ของไทย รวบรวมจาก กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กรมศุลกากร ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งเป็น การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยอาศัยข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ และผลที่ได้จากการคำนวณมาประกอบการอธิบาย

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อศึกษาสาระสำคัญของเขตการค้าเสรีอาเซียน และผลกระทบของเขตการค้าเสรีอาเซียนที่มีต่อไทย รวมถึงภาวะการค้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน โดยอาศัยข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงงานวิจัยต่างๆ ที่ได้มีการศึกษาไว้มาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และแสดงตารางในรูปร้อยละประกอบการอธิบาย

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) เป็นการวิเคราะห์ถึงแนวโน้มของผลกระทบของมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากัน (CEPT) ที่มีต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อการขยายตัวของการนำเข้า และการวิเคราะห์การสร้างปริมาณการค้าและการหันเหทิศทางการค้า โดยการวิเคราะห์ทั้ง 2 ส่วน จำเป็นต้องใช้ค่าสัมประสิทธิ์ของค่าประมาณการจากอุปสงค์นำเข้าร่วมในการคำนวณ ดังนั้น ขั้นตอนแรกของการวิเคราะห์จึงเป็นการประมาณการสมการอุปสงค์นำเข้า ซึ่งสามารถหาได้จากวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares Method: OLS) โดยกำหนดให้ปริมาณการนำเข้าสินค้าขึ้นอยู่กับ ราคาสินค้านำเข้าที่แท้จริงรวมภาษีศุลกากรในรูปร้อยละของราคาที่แท้จริงและรายได้ประชาชาติที่แท้จริง ทั้งนี้กำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ แล้วจึงนำค่าสัมประสิทธิ์ของค่าประมาณการที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์ทั้ง 2 ส่วน โดยในการวิเคราะห์ทั้ง 2 ส่วนนั้น แบ่งพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ไทยเป็นประเทศผู้นำเข้ารายเล็ก ซึ่งไทยจะต้องรับภาษีไว้ทั้งหมด และกรณีที่ไทยเป็นประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ ซึ่งจะสมมติให้ไทยและประเทศผู้ส่งออกแบ่งกันรับภาระภาษีฝ่ายละครึ่ง โดยการวิเคราะห์ทั้ง 2 ส่วนมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (CEPT) ที่มีต่อการขยายตัวของการนำเข้าสินค้าของไทยจากประเทศสมาชิกของเขตการค้าเสรีอาเซียน

การวิเคราะห์การขยายตัวของการนำเข้า เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทย เมื่อไทยลดภาษีศุลกากรให้กับประเทศสมาชิกอาฟต้าตามมาตรการ CEPT โดยการลดภาษีจะค่อยๆ ทอยลดลงมาจนถึงร้อยละ 0 – 5 ภายใน 10 ปี ดังนั้นในการคำนวณการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากประเทศสมาชิก จึงคำนวณในแต่ละขั้นตอนของการลดภาษีด้วยเช่นกัน นั่นคือ ในช่วงที่อัตราภาษีลดลงจากอัตราปกติมาเป็นอัตราภาษีพิเศษ และช่วงที่อัตราภาษีพิเศษลดลงมาเป็นอัตราภาษีพิเศษอีกอัตราหนึ่ง ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งอัตราภาษีพิเศษลดลงมาถึงอัตราร้อยละ 0 ซึ่งสามารถแสดงสูตรคำนวณได้ดังนี้

$$\Delta V_{ik} = \left[\frac{t_{A, ik} - t_{B, ik}}{1 + t_{B, ik}} \right] * E_{ik} * V_{ik}$$

โดยที่ ΔV_{ik} คือ มูลค่าการนำเข้าสินค้า i ของไทยจากประเทศสมาชิก k ที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อไทยลดภาษีศุลกากรของสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก จากอัตรา $t_{B, ik}$ ลงมาเป็นอัตรา $t_{A, ik}$ ตามมาตรการ CEPT

V_{ik} คือ มูลค่าการนำเข้าสินค้า i ของไทยจากประเทศสมาชิก k ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค ณ ราคาของปี 2541 ซึ่งในที่นี้จะใช้ข้อมูลเฉลี่ยในช่วงปีพ.ศ.2535–2537 เป็นปีฐาน

E_{ik} คือ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาของสินค้า i ที่ไทยนำเข้าจากประเทศ k โดยค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาที่น่ามาใช้ เป็นค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาโดยเฉลี่ย ทั้งนี้เพื่อช่วยลดความคลาดเคลื่อนของผลการวิจัย เพราะในบางกรณีค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาก็ไม่ได้มีค่าเท่ากันตลอดทั้งเส้นอุปสงค์

$t_{A, ik}$ คือ อัตราภาษีศุลกากรใหม่ของสินค้า i ตามมาตรการ CEPT ที่ไทยจัดเก็บจากประเทศสมาชิก k โดยในที่นี้จะแทนด้วยอัตราภาษีแต่ละอัตรารายของสินค้า i ที่ไทยค่อยๆ ทอยลดให้กับประเทศ k

$t_{B, ik}$ คือ อัตราภาษีศุลกากรเริ่มต้นก่อนที่จะมีการลดภาษีลงมาเป็น $t_{A, ik}$ ที่ไทยจัดเก็บจากประเทศ k

i คือ ประเภทสินค้า

k คือ ประเทศสมาชิกอาฟต้าที่ส่งออกสินค้า i มายังไทย

2.2 การวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการอัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันสำหรับการค้าเสรีอาเซียน (CEPT) ที่มีต่อการสร้างปริมาณการค้า (Trade creation) และการหันเหทิศทางการค้า (Trade diversion) ของไทย

การวิเคราะห์การสร้างปริมาณการค้าและการหันเหทิศทางการค้าในการวิจัยนี้จะทำตามวิธีของ Nicholls (1998) ซึ่งจะใช้นิยามของอิกซ์ ในการคำนวณการสร้างปริมาณการค้าและการหันเหทิศทางการค้าของไทย จากการดำเนินการลดภาษีตามมาตรการ CEPT โดยวิธีการเปลี่ยนแปลงจากการชดเชย (Compensating Variation: CV) และการเปลี่ยนแปลงเพื่อความเท่ากัน (Equivalent Variation: EV) โดยในการลดภาษีศุลกากรจะค่อยๆ ทอยลดลงมาอย่างเป็นขั้นตอน จนถึงร้อยละ 0 ภายในปีพ.ศ.2553 ดังนั้นในการคำนวณการสร้างปริมาณการค้าและการหันเหทิศทางการค้าจึงคำนวณในแต่ละลำดับขั้นของการลดภาษีด้วยเช่นกัน การวิจัยนี้จึงเป็นการหาแนวโน้มของผลกระทบของการลดอัตราภาษีศุลกากรจากอัตราปกติลงมาเป็นอัตราภาษีพิเศษแต่ละอัตราตามมาตรการ CEPT ที่มีต่อการสร้างปริมาณการค้าและการหันเหทางการค้า ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ว่าการลดอัตราภาษีปกติลงมาเป็นอัตราพิเศษในแต่ละอัตรา จะก่อให้เกิดผลดีและผลเสียมากหรือน้อยอย่างไร โดยการวิจัยนี้จะอยู่ภายใต้ข้อสมมติว่าราคานำเข้าที่แท้จริงจะมีค่าคงที่ สิ่งที่จะทำให้ราคาเปลี่ยนแปลงไปก็คืออัตราภาษีนำเข้า และเนื่องจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือการหันเหทิศทางการค้าจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Trade-Diverting Custom Unions) และการสร้างปริมาณการค้าจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Trade-Creating Custom Unions) ดังนั้นการวิเคราะห์ที่อัตราภาษีแต่ละอัตรา จึงต้องตัดสินใจให้ได้ก่อนว่าการที่ไทยเข้าเป็นสมาชิกออฟดี้า เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในกรณีใดใน 2 กรณีข้างต้น ซึ่งมีเกณฑ์การตัดสินใจดังนี้

ถ้า $P_{AT,ik} > P_{WT,i} > P_{A,ik,t} > P_{W,i,t}$ แล้ว การเข้าเป็นสมาชิกออฟดี้าของไทยจะอยู่ในกรณีของการหันเหทิศทางการค้าจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Trade-Diverting Custom Unions)

ถ้า $P_{WT,i} > P_{AT,ik} > P_{W,i} > P_{A,ik,t}$ หรือ $P_{WT,i} > P_{W,i,t} > P_{AT,i} > P_{A,ik,t}$ แล้ว การเข้าเป็นสมาชิกออฟดี้าของไทยจะอยู่ในกรณีของการสร้างปริมาณการค้าจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Trade-Creating Custom Unions)

- โดย $P_{WT, i}$ คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงรวมอัตราภาษีปกติของสินค้า i ที่ไทยนำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มก่อนการรวมกลุ่มอาฟต้า ในที่นี้จะใช้ราคานำเข้าเฉลี่ยในช่วงปีพ.ศ. 2535 – 2537 ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค ณ ราคาคงที่ปี 2541 เป็นปีฐาน
- $P_{W, i, t}$ คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงรวมกับอัตราภาษีพิเศษร้อยละ t แต่ละอัตราตามมาตรการ CEPT ของสินค้า i ที่ไทยนำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มอาฟต้า ในที่นี้จะใช้ราคานำเข้าเฉลี่ยในช่วงปีพ.ศ. 2535–2537 ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค ณ ราคาคงที่ปี พ.ศ. 2541 เป็นปีฐาน
- $P_{AT, ik}$ คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงรวมกับอัตราภาษีปกติของสินค้า i ที่ไทยนำเข้าจากประเทศสมาชิก k ก่อนการรวมกลุ่มอาฟต้า ในที่นี้จะใช้ข้อมูลเฉลี่ยในช่วงปีพ.ศ. 2535–2537 ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค ณ ราคาคงที่ปีพ.ศ. 2541 เป็นปีฐาน
- $P_{A, ik, t}$ คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงรวมกับอัตราภาษีพิเศษร้อยละ t แต่ละอัตราตามมาตรการ CEPT ของสินค้า i ที่ไทยนำเข้าจากประเทศสมาชิก k หลังการรวมกลุ่มอาฟต้า ในที่นี้จะใช้ราคานำเข้าเฉลี่ยในช่วงปีพ.ศ. 2535–2537 ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค ณ ราคาคงที่ปี 2541 เป็นปีฐาน
- i คือ ประเภทสินค้า
- k คือ ประเทศสมาชิกของอาฟต้าที่เป็นผู้ส่งออกสินค้า i มายังไทย
- t คือ อัตราภาษีศุลกากรพิเศษตามมาตรการ CEPT ซึ่งในที่นี้จะแทนด้วยอัตราภาษีแต่ละอัตราภาษีแต่ละอัตราที่ไทยค่อยๆ ทอยลดลงมาจนถึงอัตราร้อยละ 0

โดยทั้ง 2 กรณี มีสูตรที่ใช้คำนวณการสร้างปริมาณการค้าและการหันเหทิศทางการค้าโดยวิธี CV และ EV ที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กรณีของการหันเหทิศทางการค้าจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
(Trade-Diverting Custom Unions)

สูตรที่ใช้คำนวณการสร้างปริมาณการค้า

$$CV_{TC, ik, t} = \left[(1 - \beta_{ik}) \left[U_{0, ik} + \frac{(P_{WT, i})^{\alpha_{ik} + 1}}{\alpha_{ik} + 1} \right] \right]^{\frac{1}{1 - \beta_{ik}}} - \left[(1 - \beta_{ik}) \left[U_{0, ik} + \frac{(P_{A, ik, t})^{\alpha_{ik} + 1}}{\alpha_{ik} + 1} \right] \right]^{\frac{1}{1 - \beta_{ik}}}$$

$$\text{โดยที่ } U_{0, ik} = \frac{(Y_0)^{1-\beta_{ik}}}{1-\beta_{ik}} - \frac{(P_{WT,i})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \quad \text{และ}$$

$$EV_{TC, ik, t} = \left[(1-\beta_{ik}) \left[U_{1, ik} + \frac{(P_{WT,i})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \right] \right]^{\frac{1}{1-\beta_{ik}}} - \left[(1-\beta_{ik}) \left[U_{1, ik} + \frac{(P_{A, ik, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \right] \right]^{\frac{1}{1-\beta_{ik}}}$$

$$\text{โดยที่ } U_{1, ik} = \frac{(Y_0)^{1-\beta_{ik}}}{1-\beta_{ik}} - \frac{(P_{A, ik, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1}$$

โดย $CV_{TC, ik, t}$ คือ ผลของการสร้างปริมาณการค้าที่เกิดขึ้นจากการที่ไทยลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก k จากอัตราปกติมาเป็นอัตราร้อยละ t ตามมาตรการ CEPT ภายหลังจากการรวมกลุ่มของอาฟต้า ที่คำนวณได้จากวิธี

Compensating Variation

$EV_{TC, ik, t}$ คือ ผลของการสร้างปริมาณการค้าที่เกิดขึ้นจากการที่ไทยลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก k จากอัตราปกติมาเป็นอัตราร้อยละ t ตามมาตรการ CEPT ภายหลังจากการรวมกลุ่มของอาฟต้า ที่คำนวณได้จากวิธี

Equivalent Variation

Y_0 คือ รายได้ประชาชาติที่แท้จริง (GDP) ของไทยก่อนการรวมกลุ่มอาฟต้า ในที่นี้จะใช้ข้อมูลในช่วงปีพ.ศ.2535-2537 ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค ณ ราคาคงที่ปี 2541 เป็นปีฐาน

α_{ik} คือ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าต่อราคาของสินค้า i ที่ไทยนำเข้าจากประเทศสมาชิก k โดยค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาที่นำมาใช้เป็นค่าความยืดหยุ่นโดยเฉลี่ยในช่วงปีพ.ศ.2538-2546

β_{ik} คือ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าต่อรายได้ของสินค้า i ที่ไทยนำเข้าจากประเทศสมาชิก k โดยค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ที่นำมาใช้เป็นค่าความยืดหยุ่นโดยเฉลี่ยในช่วงปีพ.ศ.2538-2546

สูตรที่ใช้คำนวณการหันเหทิศทางการค้า

$$CV_{TD, ik, t} = \left[(1 - \beta_{ik}) \left[U_{0, ik} + \frac{(P_{A, ik, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \right] \right]^{\frac{1}{1-\beta_{ik}}} - \left[(1 - \beta_{ik}) \left[U_{0, ik} + \frac{(P_{W, i, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \right] \right]^{\frac{1}{1-\beta_{ik}}}$$

โดยที่ $U_{0, ik} = \frac{(Y_0)^{1-\beta_{ik}}}{1-\beta_{ik}} - \frac{(P_{A, ik, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1}$ และ

$$EV_{TD, ik, t} = \left[(1 - \beta_{ik}) \left[U_{1, ik} + \frac{(P_{A, ik, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \right] \right]^{\frac{1}{1-\beta_{ik}}} - \left[(1 - \beta_{ik}) \left[U_{1, ik} + \frac{(P_{W, i, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \right] \right]^{\frac{1}{1-\beta_{ik}}}$$

โดยที่ $U_{1, ik} = \frac{(Y_0)^{1-\beta_{ik}}}{1-\beta_{ik}} - \frac{(P_{W, i, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1}$

โดย $CV_{TD, ik, t}$ คือ ผลของการหันเหทิศทางการค้า ที่เกิดขึ้นจากการที่ไทยลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก k จากอัตราปกติมาเป็นอัตราร้อยละ t ตามมาตรการ CEPT ภายหลังจากการรวมกลุ่มของอาฟต้า ที่คำนวณได้จากวิธี

Compensating Variation

$EV_{TD, ik, t}$ คือ ผลของการหันเหทิศทางการค้า ที่เกิดขึ้นจากการที่ไทยลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก k จากอัตราปกติมาเป็นอัตราร้อยละ t ตามมาตรการ CEPT ภายหลังจากการรวมกลุ่มของอาฟต้า ที่คำนวณได้จากวิธี

Equivalent Variation

ส่วนตัวแปรอื่นๆ ที่อยู่ในสูตรคำนวณการหันเหทิศทางการค้าจะมีความหมายเช่นเดียวกับที่ได้แสดงไว้แล้วข้างต้น

นำค่าทั้ง 4 ค่าที่ได้จากการใช้สูตรคำนวณข้างต้นมาใช้ในการคำนวณผลของสวัสดิการสุทธิของไทยเนื่องจากการรวมกลุ่มอาฟต้า ได้ดังนี้

$$NWE_{CV, ik, t} = CV_{TC, ik, t} - CV_{TD, ik, t}$$

และ
$$NWE_{EV, ik, t} = EV_{TC, ik, t} - EV_{TD, ik, t}$$

โดย $NWE_{CV, ik, t}$ และ $NWE_{EV, ik, t}$ คือ ผลของสวัสดิการสุทธิของไทย ที่เกิดขึ้นจากการที่ไทยลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก k จากอัตราปกติมาเป็นอัตราร้อยละ t ตามมาตรการ CEPT ภายหลังจากการรวมกลุ่มของอาฟต้า ที่คำนวณได้จากวิธี Compensating Variation และ Equivalent Variation ตามลำดับ

ถ้าผลของสวัสดิการสุทธิมีค่าเป็น บวก แสดงว่าไทยได้รับผลประโยชน์หรือมีสวัสดิการดีขึ้น จากการที่ไทยลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก k จากอัตราปกติมาเป็นอัตราร้อยละ t ตามมาตรการ CEPT ภายหลังจากการรวมกลุ่มอาฟต้า ในขณะที่ประเทศนอกกลุ่มยังคงถูกจัดเก็บภาษีนำเข้าในอัตราปกติ

ถ้าผลของสวัสดิการสุทธิมีค่าเป็น ลบ แสดงว่าไทยได้รับผลเสียหรือมีสวัสดิการเลวลง จากการที่ไทยลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก k จากอัตราปกติมาเป็นอัตราร้อยละ t ตามมาตรการ CEPT ภายหลังจากการรวมกลุ่มอาฟต้า ในขณะที่ประเทศนอกกลุ่มยังคงถูกจัดเก็บภาษีนำเข้าในอัตราปกติ

2. กรณีของการสร้างปริมาณการค้าจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Trade-Creating Custom Unions)

สูตรที่ใช้คำนวณการสร้างปริมาณการค้า

$$CV_{TC, ik, t} = \left[(1 - \beta_{ik}) \left[U_{0, ik} + \frac{(P_{AT, ik})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik} + 1} \right] \right]^{\frac{1}{1 - \beta_{ik}}} - \left[(1 - \beta_{ik}) \left[U_{0, ik} + \frac{(P_{A, ik, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik} + 1} \right] \right]^{\frac{1}{1 - \beta_{ik}}}$$

$$\begin{aligned}
\text{โดยที่ } U_{0, ik} &= \frac{(Y_0)^{1-\beta_{ik}}}{1-\beta_{ik}} - \frac{(P_{AT, ik})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \quad \text{และ} \\
EV_{TC, ik, t} &= \left[(1-\beta_{ik}) \left[U_{1, ik} + \frac{(P_{AT, ik})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \right] \right]^{1-\beta_{ik}} - \left[(1-\beta_{ik}) \left[U_{1, ik} + \frac{(P_{A, ik, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1} \right] \right]^{1-\beta_{ik}} \\
\text{โดยที่ } U_{1, ik} &= \frac{(Y_0)^{1-\beta_{ik}}}{1-\beta_{ik}} - \frac{(P_{A, ik, t})^{\alpha_{ik}+1}}{\alpha_{ik}+1}
\end{aligned}$$

กรณีของการสร้างปริมาณการค้าจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Trade-Creating Custom Unions) ก่อให้เกิดเฉพาะผลทางด้านบวกคือการสร้างปริมาณการค้า (Trade creation) ดังนั้นผลของสวัสดิการสุทธิของไทย ที่เกิดขึ้นจากการที่ไทยลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก k จากอัตราปกติมาเป็นอัตราร้อยละ t ตามมาตรการ CEPT ภายหลังจากการรวมกลุ่มอาฟต้า ที่คำนวณได้จากวิธี Compensating Variation และ Equivalent Variation ($NWE_{CV, ik, t}$ และ $NWE_{EV, ik, t}$) จึงเท่ากับ $CV_{TC, ik, t}$ และ $EV_{TC, ik, t}$ ตามลำดับ นั่นคือ ไทยจะได้รับผลประโยชน์หรือมีสวัสดิการดีขึ้น จากการที่ไทยลดภาษีนำเข้าสินค้า i ให้กับประเทศสมาชิก k เมื่อมีการรวมกลุ่มอาฟต้า ในขณะที่ประเทศนอกกลุ่มยังคงถูกจัดเก็บภาษีนำเข้าในอัตราปกติ

นิยามศัพท์

1. การสร้างปริมาณการค้า (Trade Creation) หมายถึง ผลทางเศรษฐกิจลักษณะหนึ่งที่เกิดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ จะเกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคนำไปบริโภคสินค้าจากประเทศในกลุ่มสมาชิกที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า แทนที่จะไปบริโภคสินค้าที่ผลิตเองภายในประเทศซึ่งมีต้นทุนการผลิตสูงกว่า ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขที่ว่ามีการใช้ทรัพยากรการผลิตอย่างเต็มที่ทั้งก่อน และหลังการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ ดังนั้นผลทางด้านการสร้างปริมาณการค้าจึงทำให้สวัสดิการทางสังคมของประเทศสมาชิกดีขึ้น เนื่องจากปริมาณการค้าที่ขยายขึ้นหลังการรวมกลุ่มเกิดจากความชำนาญเฉพาะด้าน ตามหลักความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) (Salvatore, 2004: 322)

2. การหันเหทิศทางการค้า (Trade Diversion) หมายถึง ผลทางเศรษฐกิจลักษณะหนึ่งที่เกิดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยเกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคนำไปบริโภคสินค้าที่นำเข้าจากประเทศสมาชิกซึ่งมีต้นทุนการผลิตสูงแทนการบริโภคสินค้านำเข้าจากประเทศนอกกลุ่ม ซึ่งมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า เนื่องจากการรวมกลุ่มจะเป็นการกีดกันทางการค้ากับประเทศนอกกลุ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายการผลิตจากประเทศนอกกลุ่มซึ่งมีประสิทธิภาพการผลิตสูงกว่าไปยังประเทศสมาชิกซึ่งมีประสิทธิภาพต่ำกว่า อย่างไรก็ตามการเบี่ยงเบนทางการค้าไม่ได้ทำให้สวัสดิการทางสังคมลดลงเสมอไป โดยจะต้องคิดผลสวัสดิการสุทธิ (Net Welfare Effect) ซึ่งเท่ากับ ผลทาง Trade Creation ลบด้วยผลทาง Trade Diversion (Salvatore, 2004: 325)

3. กรณีที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศเล็ก หมายถึง กรณีที่ประเทศผู้นำเข้ามีการนำเข้าสินค้าในสัดส่วนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับอุปทานของสินค้านั้นในตลาดโลก จึงเป็นผู้ยอมรับราคา (price taker) จากตลาดโลก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการนำเข้าของประเทศเล็กมีความสำคัญไม่เพียงพอที่จะส่งผลกระทบต่อสถานะของตลาดโลก เส้นอุปทานสินค้านำเข้าของต่างประเทศที่ประเทศผู้นำเข้าเผชิญอยู่จึงมีความยืดหยุ่นเป็นอนันต์หรือเป็นเส้นตรงขนานแกนนอน สำหรับในกรณีนี้ภาระภาษีสินค้าเข้าทั้งหมดจะตกอยู่กับผู้บริโภคภายในประเทศผ่านทางระดับราคาสินค้าที่สูงขึ้นซึ่งจะมีค่าเพิ่มขึ้นเท่ากับอัตราภาษีศุลกากรที่รัฐบาลจัดเก็บ (Ellsworth, 1971: 242)

4. กรณีที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นประเทศใหญ่ หมายถึง กรณีที่ประเทศผู้นำเข้ามีการนำเข้าสินค้าในสัดส่วนมากเมื่อเปรียบเทียบกับอุปทานของสินค้านั้นในตลาดโลก ซึ่งแสดงว่าการเปลี่ยนแปลงปริมาณซื้อของประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงราคาของสินค้านั้นในตลาดโลก เส้นอุปทานสินค้านำเข้าของต่างประเทศที่ประเทศผู้นำเข้าเผชิญอยู่จึงเป็นเส้นอุปทานที่มีค่าความยืดหยุ่นมากกว่า 0 แต่น้อยกว่าอนันต์ สำหรับในกรณีนี้ภาระภาษีสินค้าเข้าบางส่วนจะตกอยู่กับผู้บริโภคนภายในประเทศผ่านทางระดับราคาสินค้าที่สูงขึ้น ส่วนภาระภาษีอีกส่วนหนึ่งจะตกอยู่กับประเทศผู้ส่งออกผ่านทางราคาสินค้าส่งออกที่ลดลง (Ellsworth, 1971: 245-246)